

GRAĐANSKI

I vodeće uloge su za žene

Piše: Daliborka Uljarević

Korisno je podsjetiti da su žene u Crnoj Gori pravo glasa dobile tek 1945. godine. Od tada, punih šezdeset sedam godina, žene praktično osvajaju svoja prava i teže uravnoteženju sa muškarcima kojima se znanje i moć unaprijed pretpostavljaju samo zato što su muškarci.

Konstitutivna sjednica Skupštine Crne Gore počela je sa radom prošle nedjelje, a njome je po drugi put u crnogorskoj istoriji, predsjedavala žena - **Jelisava Kalezić**, po kriterijumu najstarije poslanice i to samo do izbora starog/novog predsjednika. To je prošlo prilično nezapaženo u našem javnom diskursu, kao i opaska predsjedavajuće da ima «prigovor savjesti na posljednje dvije strofe himne», koje nijesu rodno senzibilisane, iako poštuje sve simbole ove države.

O zastupljenosti žena tokom izbora, takođe, nije bilo mnogo riječi. Iako se često bavimo afirmacijom ljudskih prava, i to uglavnom manjinskih, paradoksalno je da se određena većinska prava, odnosno prava 50.6% populacije u ovom slučaju, gube iz fokusa.

Korisno je podsjetiti da su žene u Crnoj Gori pravo glasa dobile tek 1945. godine. Od tada, punih šezdeset sedam godina, žene praktično osvajaju svoja prava i teže uravnoteženju sa muškarcima kojima se znanje i moć unaprijed pretpostavljaju samo zato što su muškarci. Izborni zakonodavstvo, čije je usklađivanje sa Ustavom trajalo tri godine, donijelo je u tom pogledu izvjesna ali nedovršena unaprijeđenja. Uspostavljen je princip afirmativne akcije koji nalaže da podnešene izborne liste moraju sadržati trećinu žena, ali ne i mehanizme da se to oslika u u skupštinskim klupama. Ovakva je norma mogla naći svoje opravdanje samo u onom društvu u kojem se politika doživljava i dalje kao muški posao, dok se žena vidi na pozicijama majke, sestre, supruge, ljubavnice, službenice, itd.

Crna Gora nema iskustvo sa ženama kao političkim liderkama. Samo je jedna žena, u čitavoj parlamentarnoj istoriji, bila predsjednica Skupštine – **Vesna Perović**, ispred Liberalnog saveza Crne Gore, a nikad nijesmo imali ženu predsjednicu države ili Vlade, dominantnu kreatorku političke kulture. Iako u zadnje vrijeme, žene u mnogo većem procentu nego muškarci završavaju fakultete i nastavljaju svoje usavršavanje, mi na crnogorskim fakultetima incidentno imamo žene dekanice, dok je pozicija rektora nedostižna ženama.

Neko može reći da se to kompenzira značajnim brojem žena u trećoj grani vlasti – pravosuđu, gdje su žene na pozicijama predsjednice Vrhovnog suda i Vrhovne državne tužiteljke. U ovom dijelu bi mogli analizirati političke motive koji su primarno određivali ove izbore i nedostatak demokratske svijesti i savjesti, s obzirom da su upravo ovakva namještenja jednim dijelom dodatno pritvorila vrata izgradnji povjerenja u žensko liderstvo.

Koncept ljudskih prava podrazumijeva punu posvećenost unaprijeđenju i zaštiti svih ljudskih prava za sve ljude, uključujući i politička. uključujući i žene... U savremenom crnogorskom okviru, to zahtijeva kreiranje i sprovođenje posebnih mjera radi dostizanja izbalansiranog prisustva i učešća žena u političkim zbivanjima, ali i promjenu svijesti, prije svega onih koji pretenduju da vode ovu državu.

Jednakost između žena i muškaraca je fundamentalni kriterijum demokratije koji bi trebalo da bude obogaćen kroz rodno-ravnomjernu zastupljenost u političkom životu i odlučivanju. To ne smije biti tehnički akt, već izraz opredijeljenosti donosilaca odluka o potrebi iskorišćenja svih ljudskih resursa, radi bolje vladavine zasnovane na jednakim šansama i uvažavanju različitosti. Stoga je politička volja presudna u promociji odgovarajućih politika i praksi.

Tradicije u političkoj participaciji žena u Crnoj Gori nema. Perspektiva će dominantno zavisiti od postojećih političkih elita, upornosti ženskih organizacija i njihovih inicijativa, kao i drugih dijelova civilnog društva koji se zalažu za vrijednosti građanske zajednice. Posebno zato što umjesto da težimo skandinavskom modelu, imamo lidere partija koji učešće žena u politici doživljavaju kao nužno

zlo koje dolazi sa zapada i zadovoljavanje puke forme. Njihova svijest o ženama u politici se najbolje oslikava kroz licimjerni stav "pa niko im ne brani da se bave politikom", pri tome svjesno zanemarujući da praktično i svakodnevno doprinose svim otežavajućim okolnostima za žene koje mogu/imaju želju da se oprobaju u ovom angažmanu.

Pitanje izbalansiranog učešća žena u procesima odlučivanja nije samo žensko pitanje. Na njemu se prelama ukupna demokratizacija društva i izgradnja kulture ljudskih prava. Dinamika demokratskih procesa crnogorskog društva, otvaranje prema drugostima i prema integracijama, bitno će zavisi i od sposobnosti prihvatanja svih da su žene i sposobne i voljne da donose odluke i zauzimaju visoke partijske i državne funkcije. Čak i kada to bude značilo da ponekad sa muškarcima zamijene postojeće i za sada društveno prihvatljive uloge...

Autorka je izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO).